

Kuntaliitto
KOMMENTTI
henna.luukkonen@kuntaliitto.fi

LAUSUNTO
11.10.2013

LAUSUNTO / KOMMENTTEJA JÄTEHUOLTOMÄÄRÄYSTEN MALLIN LUONNOKSESTA

Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry (SVYL) jäsenyhdistyksineen kiittää mahdollisuudesta kommentoida jätehuoltomääräysten mallin luonnosta. SVYL näkemyksen mukaan on tarpeellista, että Kuntaliitto laatii jätehuoltomääräysten mallia kunnille ohjeeksi uudistuneen jätelain sekä muiden jätehuoltomääräysten sisältöön vaikuttavien lakien ja asetusten tulkitsemiseksi tarkoituksenmukaisesti.

SVYL olisi toivonut, että kyseisiä mallimääräyksiä laativa ryhmä olisi ollut kattavuudeltaan huomattavasti laajempi (MTK, viljelijät, kunnan jäte- ja ympäristöasioiden viranhaltioita, jätelautakunnan edustajia, vesilaitoksia, Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry). Toki jätehuollon toimijoille ja sidosryhmille suunnattu kommenttikierros mahdollistaa eri tahojen näkemysten huomioimisen.

SVYL jäsenyhdistyksineen on toiminut aktiivisesti haja-asutuksen jätevesien käsittelyn edistämiseksi vaikuttamalla valtakunnallisten ohjeistusten ja lainsäädännön kehittämiseen, toteuttamalla tutkimus- ja kehittämishankkeita, tuottamalla neuvonta- ja koulutusmateriaalia sekä tiedottamalla ja antamalla kiinteistökohtaista neuvontaa (www.vesiensuojelu.fi/jatevesi). Jätehuoltomääräykset ovat yksi konkreettinen työkalu kiinteistöjen jätehuollon toteuttamisessa ympäristön kannalta kestävällä tavalla.

Luonnoksen luvussa 1.1. tuodaan esille laadittavana olevan mallin ajankohtaisuudesta ja tarpeesta: ”Tarve jätehuoltomääräysten ja samalla jätehuoltomääräysten mallin päivittämiseksi perustuu uuden jätelain muuttuneisiin vaatimuksiin. Näiden **mallimääräysten kautta edistetään jätelain mukaisen etusijajärjestyksen toteutumista eli jätteen synnyn ehkäisyä ja toissijaisesti jätteen valmistelua uudelleenkäyttöä varten sekä kierrättämistä**. Mallimääräyksissä otetaan huomioon myös jätehuollon yleiset ympäristö- ja kustannusvaikutukset.

SVYL kannattaa em. jätelain periaatetta etusijajärjestyksestä ja on osaltaan työskennellyt sen edistämiseksi. Tämän peruseriaatteen noudattamisen tulisi olla ohjenuorana mietittäessä kaikkia jätehuoltomääräysmallissa esitettyjä toimia. Pääosin tätä peruseriaatetta mallimääräysluonnoksessa onkin noudatettu. Malliluonnos on myös keskeisiltä osin toimiva, selkeä ja sopivassa määrin myös joustava.

Sen sijaan SVYL kiinnittää huomiota lukuun 8, koska tämä osio poikkeaa muusta luonnoksen sisällöstä ja peruslinjauksista. SVYL:n arvion mukaan lietteiden omatoimisen käsittelyn ja lietteiden synnyn, kuljetusten sekä ympäristö- ja kustannusvaikutusten osalta luvussa 8 esitetyt linjaukset ovat etusijajärjestyksen peruseriaatteen vastaisia. Koska kyseessä on lainsäädäntöön perustava linjaus, SVYL käsittelee kommentteissaan sen sisältöä kriittisestikin, mutta toivottavasti rakentavasti ja perusteltuja ehdotuksia antaen.

Luvussa 8 todetaan, että ”Asumisessa syntyvien ja muiden kunnan jätehuollon järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien lietteiden osalta jätehuoltomääräyksissä määrätään lähinnä säiliöiden tyhjennysväleistä sekä mahdollisuuksista lietteen omatoimiseen käsittelyyn. Pääsääntönä tulee

olla lietteiden kuljettaminen järjestetyssä jätteenkuljetuksessa sekä käsittely kunnan määräämissä paikoissa. **Mahdollisuuksien tästä poikkeavaan säiliöiden tyhjentämiseen ja lietteen oma-toimiseen käsittelyyn tulisi olla rajoitetut”.**

Kuten aiemmin on jo esitetty, mallimääräyslunnon alussa todetaan: ”Näiden mallimääräysten kautta edistetään jätelain mukaisen etusijajärjestyksen toteutumista eli jätteen synnyn ehkäisyä ja toissijaisesti jätteen valmistelua uudelleenkäyttöä varten sekä kierrättämistä”.

SVYL:n arvion mukaan linjaus lietteiden omatoimisen käsittelyn rajoittamisesta on jätelain ja mallimääräysten tavoitteiden kanssa ristiriidassa. Kiinteistöllä syntyvän lietteen hyötykäyttöä ravinteena ei tule rajoittaa liikaa, vaan edistää.

SVYL esittää, että mallin ja ohjeistuksen painopistettä tulisi selkeästi muuttaa etusijajärjestyksen mukaiseksi eli lietteiden osalta niiden hallittuun hyödyntämiseen lähellä synty- paikkaa. Oikealla käsittelyllä ja toimintatavalla lietteet hyödynnettäisiin ennen kuin niistä muodostuu jätettä.

Perusteluina paikalliselle lietteen käsittelylle ja hyödyntämiselle esitämme seuraavaa:

- Saostus- ja umpikaivolietteiden vienti puhdistamoille on vallitseva tapa, jota tässäkin mallimääräyslunnon valitettavasti kaikin tavoin edistetään. Näin siitäkkin huolimatta, että haja-asutuksesta muodostuvien jätevesilietteiden käsitteleminen on mahdotonta suurimmassa osassa maamme jätevedenpuhdistamoja. Jopa yli 10 000 avl:n laitokset eivät haluaisi vastaanottaa lainkaan haja-asutuksesta muodostuvia lietteitä, sillä niiden käsittely aiheuttaa suuria ongelmia laitosten toiminnalle. Tämä vaarantaa laitosten toimintavarmuutta ja aiheuttaa suuren paikallisen riskin vastaanottavan vesistön veden laadulle. Varsin usein lietteiden tuonti ajoittuu kevätaikaan, jolloin muutoinkin sulamisvesin kanssa on puhdistamoissa kapasiteetin hallinnan kanssa oltava tarkkana.
- Yhdyskuntien jäteveden puhdistamoilla fosfori saostetaan kasveille vaikeasti käyttökelpoiseen muotoon. Tämä vaikeuttaa tämän ravinteen uudelleen käyttöä. Lisäksi jätevedenpuhdistamoilla puhtaat haja-asutuksen lietteet sekoittuvat taajamien ja teollisuuden jätevesiin, jotka sisältävät mm. orgaanisia haitta-aineita ja raskasmetalleja.
- Lietteiden turha kuljettaminen jopa useiden satojen kilometrien päähän puhdistamolle, joka pystyy ottamaan lietteet vastaan, aiheuttaa suuria välillisiä ympäristövaikutuksia ja on ilmastonmuutosta vahvistava toimenpide. Lisäksi tämä aiheuttaa haja-asutusalueella asuville kansalaisille suuria kustannuksia ja on omiaan lisäämään eri puolilla Suomea asuvien kansalaisten eriarvoisuutta.
- Haja-asutuksen jätevesilietteiden paikallinen käsittely hallitusti (kunnallisten jäte- ja ympäristöviranomaisten ja Eviran valvonnassa) lähellä niiden syntypaikkaa ravinteita kierrättäen onnistuu mm. seuraavin tavoin:
 - kalkkistabilointi paikallisesti sako- ja/tai umpisäiliössä
 - kalkkistabilointi keskitetysti viljelijän yhteiskäsittelypisteessä (lannoitevalmiste), Liperi
 - jätehuoltoyhtiön toimesta (lannoitevalmiste), Lakeuden Etappi Oy
 - kalkkistabilointi muutaman lähinaapurin yhteiskäsittelypisteessä (jätelain muutoksen myötä toteutunee)
 - vesilaitosvetoisesti yhdyskuntalietteille (lannoitevalmiste), HSY
 - vesilaitosvetoista paikallisesta haja-asutuksesta muodostuvien lietteiden käsittelyä tulisi edistää

- Jätevesilietteellä on viljelykäytössä positiivinen vaikutus maaperään. Lietteen käyttö parantaa maan mururakennetta ja tekee maasta kuohkeaa ja elinvoimaista. Lietteen sisältämä orgaaninen aines lisää maan humuspitoisuutta. Maan ravinteiden sekä veden pidätyskyky paranee ja maan biologiselle toiminnalle tärkeät lierot lisääntyvät.
- Lisäksi paikallinen jätevesilietteiden käsittely ja hyväksikäyttö mitä suurimmassa määrin ehkäisee ja vähentää päästöjä ja ympäristön pilaantumista ja sen vaaraa turvaa terveellisen ja ennen kaikkea luonnontaloudellisesti kestävänsä ympäristön sekä torjuu ilmastonmuutosta, edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä vähentää jätteiden määrää ja haitallisuutta ja ehkäisee jätteistä aiheutuvia haitallisia vaikutuksia sekä parantaa kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Näin toteutettaisiin useiden lakien ja asetusten tavoitteita.

Liittyen turhien jätteiden syntymiseen **SVYL esittää, että jätehuoltomääräysten malliin sisällytetään kohta, jossa todetaan, että harmaavesikaivon tyhjennystiheyttä voi pidentää hakemuksesta tai ilmoituksella.**

Perusteluina tarpeen mukaiselle tyhjennykselle esitämme seuraavaa:

- Käymälävedet sisältävät valtaosan ympäristöä kuormittavista haitta-aineista, ulosteperäisistä mikrobeista, ravinteista ja vesistöissä happea kuluttavista pelkistyneistä typpiyhdisteistä. Pesuvesistä jää puhdistettavaksi vain vähän orgaanisten aineiden aiheuttamaa hapenkulutusta. (Särkelä, A. ja Lahti, K., 2013). Siten kaikista jätevesistä saostussäiliöihin muodostuva liete on määrältään ja laadultaan täysin erilaista kuin pelkistä pesuvesistä sakkokaivoihin muodostuva liete.
 - Haja-asutuksen jätevesiasetuksessa nämä kaksi toisistaan täysin poikkeavaa lietejaetta rinnastetaan toisiinsa ja esitetään saostuskaivolietteiden tyhjentämisen osalta pelkästään ”...tyhjennettävä vähintään kerran vuodessa”. Tästä varsin ympäröyryreään ilmaukseen ”...tyhjennettävä vähintään kerran vuodessa” tulkinasta käydään jatkuvaa keskustelua. Pelkästään tämän tulkintaohjeen laatiminen perusteluineen selventäisi tilannetta.
 - Viimeisimmät tieteelliset tutkimukset eivät tue harmaiden vesien saostussäiliöiden yhden vuoden tyhjennysväliä (Särkelä, A. ja Lahti, K., 2013).
 - Jo tällä hetkellä esim. Lakeuden jätelautakunnan jätehuoltomääräyksissä sallitaan hakemuksesta pesuvesien saostuskaivojen tyhjennysvälin pidentäminen kahteen vuoteen. Tällä estetään perustellusti turhien lietteiden määrää ja turhia kustannuksia kiinteistöjen omistajille.

SVYL esittää myös lisättäväksi siniseksi laatikkotekstiksi, ettei pesuvesien saostussäiliöitä ole tarpeen tyhjentää kokonaan. Vain pintarasvat ja pohjalietteet olisi poistettava.

Edellä esitetyn ja perustellun laajemman linjauksen jätteiden määrän alentamiseksi ja ravinteiden hyödyntämiseksi **SVYL esittää alla muutamia yksityiskohtaisempia kommentteja:**

Määritelmiin (2 §) tulisi ehdottomasti lisätä **mustat vedet (käymälä- ja pesuvedet)** sekä **harmaat vedet (pesuvedet)**, sillä näitä termejä on käytetty väärin jopa tässä lausunnolla olevassa jätehuoltomallimääräysten malliluonnoksessa. Lisäksi määritelmässä tulisi avata, mitä asumisessa syntyvillä lietteillä tarkoitetaan ylipäätään.

1.3.

”Jätteen omatoiminen käsittely ei ole sallittua, jos sitä ei erikseen mahdollisteta jätehuoltomääräyksissä”. Edellä esitettyyn jätelain peruseriaatteeseen viitaten, tässä kohdassa kannattaisi paremminkin korostaa, että omatoiminen käsittely (esim. lietteiden paikallinen kalkkistabilointi) vähentää jätteiden syntymistä ja edesauttaa orgaanisen aineen ja ravinteiden kierrättämistä...

2.1.1.

”Jätehuoltomääräysten tavoitteena on edistää jätelain (646/2011) toimeenpanoa paikalliset olosuhteet huomioon ottaen. Jätehuoltomääräystenkin kautta pyritään vähentämään syntyvän jätteen määrää sekä haitallisuutta. Syntyvä jäte on pyrittävä ensisijaisesti uudelleen käyttämään tai kierrättämään”. Tämän perusteella lietteiden paikallista käsittelyä pitäisi siis mallimääräysluonnoksessa nimenomaan suosia. Luonnoksessa (luvussa 8.) sanotaan kuitenkin ”...mahdollisuus lietteiden omatoimiseen käsittelyyn tulisi olla rajoitettu”. Pääsääntönä mallimääräysluonnoksessa on esitetty lietteiden kuljettaminen järjestetyssä jätteenkuljetuksessa. **SVYL esittää, että mallimääräyksissä painopistettä muutetaan kuljetuksesta jätteen käsittelyyn ja hyödyntämiseen.**

2.1.6.

Kappaleen lopussa on maininta ”Asetuksessa annetaan lietteenpoistolle erityyppisistä laitteistoista vähimmäistyhjennysvälit, joihin näissä jätehuoltomääräyksissä annetut määräykset lietteenpoistosta perustuvat”.

Valitettavasti ko. lainsäädäntö ei ota huomioon erityyppisten laitteistojen tyhjennystarvetta.

- Mustien vesien saostussäiliöt on syytä tyhjentää useammin kuin kerran vuodessa, jottei saostussäiliöstä karkaava liete tuki mm. maaperäkäsittelyjärjestelmiä.
- Pesuvesien osalta tyhjennys kerran vuodessa on tarpeetonta ja lisää turhien lietteiden määrää.

Mallimääräysluonnoksessa olisi syytä korostaa näiden vesien eroavaisuuksia mm. lietteen kertymisen osalta. Harmaiden vesien saostussäiliölietteiden osalta olisi syytä pohtia mitkä ovat niiden lähiympäristöön kohdistuvat mahdolliset uhat suhteessa niiden kuljettamisesta aiheutuviin kustannuksiin ja välillisiin ympäristövaikutuksiin. Ilman turhia harmaiden vesien saostussäiliöiden lietetyhjennyksiä samalle kuljetusreitille lieteautoon mahtuisi enemmän mustien vesien saostussäiliöiden ja/tai umpisäiliöön johdettujen käymälävesien lietteitä.

Käytössä on myös sellaisia laitteistoja, joita valmistajan mukaan on tarpeen tyhjentää huomattavasti useammin kuin kerran vuodessa, esimerkiksi jopa 6 kertaa vuodessa. Näin ollen jätehuoltomääräyksissä on tarpeen todeta, että ensisijaisesti on noudatettava ko. laitteiston vaatimaa vähimmäistyhjennysväliä, joka voi olla huomattavasti lyhyempi kuin jätehuoltomääräysten minimivaatimus.

4 Luku

Todetaan: ”Kiinteistöllä syntyvän **biojätteen kompostointi kiinteistöllä**, joka ei kuulu biojätteen erilliskeräyksen piiriin, **on erittäin suositeltavaa. Kompostointiin kannustaminen edistää etusijajärjestyksen toteutumista.** Mikäli kiinteistöllä kompostoidaan siellä syntyvä biojäte, on mahdollista pidentää kyseisen kiinteistön sekalaisen yhdyskuntajätteen jäteastian tyhjennysväliä (ks. 27 §). Esimerkiksi näin voidaan kannustaa biojätteen kompostointiin.

Miksei tätä samaa periaatetta noudateta lietteiden (luku 8.) osalta? Sen sijaan lietteiden osalta omatoiminen käsittely halutaan määräysluonnoksessa lähes estää! **SVYL esittää, että samaa etusijajärjestyksen periaatetta noudatetaan aiemmin ja myöhemmin tässä asiakirjassa esittämällämme tavalla.**

8 Luku

38 §

Lakihierarkia on selvä, jätehuoltomääräykset eivät ohita asetusta. Sen sijaan olisi syytä keskustella tämän asetuksessa esitetyn ilmauksen ”...tyhjennettävä vähintään kerran vuodessa” tulkintaohjeesta. Pelkästään tämän tulkintaohjeen laatiminen tieteellisine perusteluineen selventäisi tilanteen (todettu jo edellä). Pykälää käsitelty myös seuraavassa 39§:ssä.

39 §

Pykälä alkaa taas lauseella: ”Jätevesilietteiden omatoimisen käsittelyn tulee olla mahdollista ainoastaan poikkeustilanteissa”.

Tämä linjaus lietteiden omatoimisen käsittelyn rajoittamisesta on jätelain ja tämän mallimääräysluonnoksen tavoitteiden kanssa ristiriitainen linjaus, josta SVYL on jo edellä esittänyt uudelleen muotoilun. **Keskeistä on, että omatoimisesta käsittelystä ei aiheudu ympäristö- tai terveyshaittaa ja että siitä on ilmoitettava jätehuoltoviranomaiselle tai se edellyttäisi poikkeamisen hakemista.**

Pykälässä todetaan edelleen: ”Omatoiminen saostussäiliöiden mustien jätevesilietteiden.... voidaan sallia vain maatalouden harjoittajille, joilla on siihen soveltuvat laitteistot”. SVYL:n mielestä samat oikeudet voidaan suoda muillekin kuin maatalouden harjoittajille turhan byrokratian välttämiseksi. **SVYL esittää, että termi maatalouden harjoittajille korvataan termillä ”maatalouden harjoittajille tai muille vastaavan toiminnan harjoittajille”.** Toki tässä tulee arvioitavaksi ympäristönsuojelulain mukaisen luvan käyttäminen.

Mallimääräysluonnoksessa todetaan: ”Harmaiden vesien saostussäiliöiden lietteenpoisto ja -käsittely voidaan joissakin olo-suhteissa sallia tehtävän itse. Menettelyn pitäisi olla erittäin poikkeuksellinen ja mahdollista ainoastaan silloin, kun olosuhteet lietteenpoistolle loka-autolla ovat haastavat, esimerkiksi saaristossa. Lisäksi muodostuvan lietteen määrän tulee olla vähäinen. Käytännössä tätä kohtaa voidaan soveltaa lähinnä loma-asuntoihin, jotka eivät ole ympärivuotisessa käytössä. Käsittely voi tapahtua kompostoimalla. Poikkeamista harkittaessa on selvitettävä, että kiinteistöllä on käsittelyyn soveltuva kompostori sekä mahdollisuus poistaa liete säiliöstä esimerkiksi uppopumpulla. **Lisäksi on otettava huomioon, että liete voi vaatia kalkkistabiloinnin”.**

Mihin tämä pesuvesien saostussäiliöistä muodostuvien lietteiden mahdollinen kalkkistabilointitarve perustuu. Harmaiden vesien liete ei sisällä käymäjätteitä. Sen sijaan aiemmin samassa luvussa todetaan pienpuhdistamolietteiden osalta seuraavaa: ”Joissakin pienpuhdistamoissa myös muodostuvan nestemäisen lietteen kerralla poistettava määrä on niin pieni, että se voidaan kompostoida kiinteistöllä”. SVYL:n näkemyksen mukaan edellä esitetty on ristiriitaista ja suosii pe-

rusteetta erästä käsittelymenetelmätyyppiä eli pienpuhdistamoita. Tarve kalkkistabilointiin on nimenomaan tarpeen pienpuhdistamolietteilte, joissa yleensä on mukana käymäläjätettä. **SVYL esittää, että em. huomio kalkkistabiloinnin tarpeesta on mainittava nimenomaan pienpuhdistamolietteen käsittelyn yhteydessä. Tässä tuomme esille myös näkemyksemme luvun 8 peruslinjauksesta. Omatoiminen käymäläjättekäsittely sallitaan vain poikkeuksellisesti, mutta pienpuhdistamoiden liete olisi mahdollista käsitellä jopa ilman kalkkistabilointia ja huoltoyrityksen jopa tyhjentää ilman hyväksyntää jätehuoltorekisteriin (38§)**

Jätehuoltomääräysmallissa on huomioitu kuivakäymäläjätteen käsittely, mutta ei kuitenkaan mm. eräistä kuivakäymälöistä eroteltavan virtsan käsittelyä. **Ajatellaanko tämän rinnastuvan lietteisiin, jos ei, niin sekin olisi tarpeen mainita.**

Jätehuoltomääräysten malliluonnoksessa ei ole käsitelty lainkaan lietteiden kalkkistabilointia ym. käsittelyä yhteiskäsittelypisteessä, vaikka tällainen toiminta on mahdollista ja mielestämme peräti suositeltavaakin. Se nimenomaan edistää jätelain etusijajärjestyksen toteutumista eli jätteen synnyn ehkäisyä ja toissijaisesti jätteen valmistelua uudelleenkäyttöä varten sekä kierrättämistä lähellä jätteiden syntyäpaikkaa. Tällaisten paikallisten lietteiden käsittelypisteiden edelleen kehittämisen esim. vesilaitosvetoiseksi voisi olla mielekäästä. Tällöin myös fosfori olisi helpommin kasveille käyttökelpoisessa muodossa. Myöskään yhteiskuntalietteistä peräisin olevat haitta-aineet eivät päätyisi maanparannusaineksi.

SVYL toivoo, että hyvistä olemassa olevista jätehuoltomääräyksistä otettaisiin oppia, kuten Laakeuden jätelautakunnan jätehuoltomääräyksistä. Ko. alueella noudatetaan kuljetusmatkasta riippumatonta ”yhdenvertaisuusperiaatetta” lietteiden kuljetuksen laskutuksessa. Umpisäiliöiden tyhjennyksen osalta huomioidaan myös joustavuus (rytmittetyt asiakkaat/soittoasiakkaat), jolla vältytään mm. vajaiden umpisäiliöiden turhalta tyhjentämiseltä. Myös edistykselliset ja joustavat saostussäiliöiden tyhjennysvälit olisi hyvä ottaa käytäntöön (asetuksen ”...tyhjennettävä vähintään kerran vuodessa” tulkintaohje). SVYL esittää myös, että määräyksissä huomioitaisiin liete-tyhjennysten laatu. Alan toimijoiden tietotaitoa tulisi lisätä, jotta tyhjennyksiin sisältyisi myös muu huolto tai sen tarpeen toteaminen, jotta vesien- ja ympäristönsuojeluvaikutuksia saavutettaisiin.

Yhteenvetona SVYL esittää, että mallimääräyksissä eriteltäisiin selkeämmin mustien ja harmaiden jätevesijakeiden sekä erilaisten järjestelmätyyppien lietejakeiden kuljetus- ja käsittelyperiaatteet huomioiden haja-asutuksen jätevesien ja niiden hallinnan ominaispiirteet. Jätehuoltomääräyksillä tulisi mahdollistaa jätteiden paikallinen hyödyntäminen, mikä vähentää jätemäärää ja edistää ympäristön hyvää tilaa.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet Asko Särkelä ja Kirsti Lahti Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksestä, Minttu Peuraniemi Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry:stä sekä Jukka Koski-Vähälä Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitosta.

Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry

Jukka Koski-Vähälä
Toiminnanjohtaja, MMT

Kirjallisuus: Särkelä, A. ja Lahti, K., 2013. Haja-asutuksen jätevesien koostumus ja jätevesijärjestelmien toimivuus. Julkaisu 68/2013 Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry. <http://www.vhvsy.fi/f/julkaisu682013.pdf>